

බෞද්ධ හා ප්‍රොයිඩියානු මනෝවිශ්ලේෂණයට
තුලනාත්මක ප්‍රවේශයක්

කුඹුගොඩ ආරේ පඤ්ඤාලෝක හිමි

මනස පිළිබඳ සංකල්පය දුරාතීතයේ සිට ම මිනිසා වඩාත් වෙහෙසට පත්කළ ගැටලුවලින් එකකි. පෙරදිග මෙන් අපරදිග දර්ශනවාද කුළ ද මේ පිළිබඳව බහුලව සාකච්ඡා වී තිබේ. ක්‍රි.පූ. 2800ක තරම් පෞඪ ඉතිහාසයකට දිවෙන ඉන්දීය දර්ශනවාද කුළ ද මනස පිළිබඳ ගැටලුව දීර්ඝ වශයෙන් සාකච්ඡා කරයි. බටහිර දර්ශනය ද ක්‍රි.පූ. 06 වන ශතවර්ෂයට වඩා පැරණි නැත. විශ්ව සම්භවය පිළිබඳ කරුණු සෙවීම මූලික කරගත් බටහිර දර්ශනයේත් පෙරදිග දර්ශනයේත් අරමුණු විටෙක සාමාන්‍යත්වයක් මෙන්ම අසාමාන්‍යත්වයක් ද පෙන්වයි. කෙසේ වෙතත් මනස පිළිබඳ ලොව ගැඹුරු ම විශ්ලේෂණය ක්‍රි.පූ. 06 වන ශත වර්ෂයේදී ලොව පහළ වූ බුදුරදුන් විසින් ඉදිරිපත් කළහ. බටහිර දර්ශනවාද අතරින් මනස පිළිබඳ ගැඹුරු ම අධ්‍යයනය සිදුකරන්නේ නූතන මනෝවිද්‍යාවයි. ක්‍රි.ව. 1800 දී පමණ මනෝවිද්‍යාව නිත්‍ය වශයෙන් ලොවට හඳුන්වා දුන් අතර මනස පිළිබඳ අධ්‍යයනය මුල් යුගයේදී දර්ශනයට අයත්ව තිබුණි. 16 - 17 සියවස්වල දාර්ශනික අදහස් ද මෙයට බලපා ඇත. නිදසුනක් ලෙස දේකාර්ත් ප්‍රකාශ කලේ "මම සිතමි. එබැවින් මම පවතිමි". (I am thinking- of am being) යන්නයි. මනස ප්‍රමිත තැබීම බටහිර මනෝ විද්‍යාව කුළ සුවිශේෂී ලක්ෂණයකි. එබැවින් එයට පැලැස්තර දමමින් එය ආරක්ෂා කර ගැනීමේ මහා මෙහෙයුමක ඔවුහු නිරත වෙති. ඒ අනුව බටහිර මනෝ විශ්ලේෂණය කුළ "පැවැත්ම සඳහා සිතීම (being) හා 'සිතීම සඳහා සිතීම'" ප්‍රබල

සංකල්පයකි. නමුත් බෞද්ධ ඉගැන්වීමට අනුව මනසින් නිදහස් වීම වැදගත් වූවකි. මනස නැමැති මිථ්‍යාව කුළ රැඳී සිටිමින් සසර ගමන දීර්ඝ කරගත යුතු නොවේ. මෙහිදී සිතීම වෙනුවට ඉදිරිපත් කරන්නේ දැකීමයි (secting). නිවැරදිව මනස අධ්‍යයනය කොට ඒ තුළින් සංඛාර හෙවත් රැස් කිරීම් ඉවත් කළ යුතු වේ.

කෙසේ වෙතත් මෙහිදී අපගේ මූලික අභිප්‍රාය වන්නේ මනෝ විද්‍යාවේ මනස පිළිබඳ සියලු ඉගැන්වීම් විශ්ලේෂණය කිරීම නොවේ. සිග්මන් ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ මනෝ විශ්ලේෂණවාදී න්‍යාය හා බුදුරදුන්ගේ මනෝ මූලික සිද්ධාන්ත පිළිබඳ තුලනාත්මක අධ්‍යයනයක් සිදු කිරීමයි. එහිදී පශ්චාත් බෞද්ධ මනෝ විශ්ලේෂණ ඉගැන්වීම් සේම පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානු මනෝ විශ්ලේෂණයන් ද අධ්‍යනයට හසු වේ. උක්ත උභය අංශය තුළම පොදුවේ දැකිය හැකි ක්‍රමවේද රාශියක් මනෝ විශ්ලේෂණාත්මක ඇගයුම් මත පදනම්ව ඇත. ඒ අතර,

- මනසේ ව්‍යුහය
- පෞරුෂ සංකල්පය
- මනෝ රෝග
- මනෝ ප්‍රතිකාර ප්‍රධාන වේ.

මනස පිළිබඳ අධ්‍යයනයන් ද අඩු වශයෙන් සිදුකරමින් වෙනත් සංකල්ප ඔස්සේ ගමන් කළ මනෝවිද්‍යාව නව මගකට ගැනීමට සිග්මන් ප්‍රොයිඩ් (Sigmund freud) සමත් විය. බෞද්ධ හා ප්‍රොයිඩියානු ඉගැන්වීම් පොදුවේ පිළිගත් එක් ප්‍රධාන කරුණක් වේ. එනම් පුද්ගල චර්යාව සඳහා මනස බලපාන්නේය යන්නයි. "චේතනාහිං භික්ඛවේ කම්මං වදාමි. චේතයින්වා කම්මං කරොති කායෙන වචාය මනසා"³ (චේතනාව මූලික වී කයින් වචනයෙන් මනසින් කර්ම සිදුකිරීම කර්මයයි). චේතනාව මූලික නොවී ඇතිවන පුද්ගල චර්යාව ශුන්‍ය තත්ත්වයෙන් බුදුසමය පෙන්වා දේ. බුදුරදුන් අවධාරණ කළ මෙම මනෝමූලික සිද්ධාන්ත පශ්චාත් බෞද්ධ සම්ප්‍රදායන් ද එකඟව පිළිගත් අතර යෝගාවාර විඥානවාදීන් ඉදිරිපත් කළ විඥානවාදී සංකල්ප

පමණක් තරමක වෙනස් විචරණයක් ගන්නා බව පෙනේ. ප්‍රොයිඩ්ගේ සේම පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානු ඉගැන්වීම් ද මනෝ මූලික සිද්ධාන්ත මත පිහිටා ඇති අතර පුද්ගල චර්යාව හා මනස අතර දැඩි සබඳතාවයක් ඇති බව ද එක හෙළා පිළිගැනේ. ප්‍රොයිඩ් මිනිස් සිතේ මූලික මට්ටම් තුනක් පිළිබඳව කරුණු ඉදිරිපත් කරයි. මනස පිළිබඳ ඉදිරිපත් වූ විග්‍රහයන් ප්‍රධාන අංශ දෙකකට බෙදේ. එනම්,

- පෙර විග්‍රහය
- පසු විග්‍රහය වශයෙනි.

පෙර විග්‍රහයට අනුව මනසේ ප්‍රධාන කොටස් 03 කි.

- සවිඥානය - Conscious
- උප විඥානය - Sub conscious
- අවිඥානය - Unconscious වශයෙනි.

පුද්ගල සංවර්ධන අවධි පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ ප්‍රොයිඩ් පෙර විග්‍රහය වෙනස් නොකරම පසු විග්‍රහයක් ද ඉදිරිපත් කලේය.

- Id සංස්කාරය
- Ego සංස්කාරය
- Super ego සංස්කාරය යනු එම පසු විග්‍රහයයි.

විඥානය යනු පුද්ගලයාගේ දෛනික ජීවිතයට අදාළ සිතයි. පුද්ගලයාගේ ඉන්ද්‍රිය ක්‍රියාකාරීත්වයට අදාළ වන්නේ මෙම විඥානයයි. එනම් අප සාමාන්‍ය වශයෙන් දන්නා සිතයි.

උප විඥානය නම් විඥානයට හා අවිඥානයට අතරමැදි තත්වයකි. සිතෙහි ඇති අදහස් ඉෂ්ට කර ගැනීමට අපහසු වූ විට ඉච්ඡාභංගත්වයට පැමිණ එම අදහස් යටි සිතෙහි තැන්පත්වීමට උත්සාහ දරයි. එසේ යටි සිතෙහි තැන්පත් කරන විට ඉන් සමහරක් උපවිඥානයෙහි තැන්පත් වේ. ඒවා පහසුවෙන් මතකයට නගාගත හැකිය.

අවිඥානය සිතේ වඩාත් ම වැදගත් කොටසයි. මෙය උත්සාහ කළත් දැනගත නොහැකි කොටසකි. අවිඥානය පිළිබඳ අපට දැනගත හැක්කේ සම්මෝහනයෙනි. මෙහි සැඟව ඇති අදහස් ලෙඩරෝග ඇතිවීමට බලපායි.

පසු විග්‍රහයට අනුව "ඉඩ්" යනු සිතේ රළු අදහස් ය. ඉඩ් බාහිර ලෝකය හා සදාචාරය පිළිබඳ කල්පනා නොකරයි. ඉඩ්ගේ ප්‍රධාන ලක්ෂණය සුඛ වේදනයන් (Pleasure Principle) තෘප්තිමත් වීමයි.

ඊගෝ යනු සමාජය විසින් මිනිසාගේ මනසට ඇතුළත් කර ඇති තහංචි පිළිබඳ ආකල්පයන් ය. බොහෝ අවස්ථාවල ඊගෝ මගින් ඉඩ් පාලනය වේ. මෙයට තර්කනය, චින්තනය, නීතිය, සදාචාරය පිළිබඳ හැඟීමක් ඇත. එනිසා ඉඩ්ට අනුව කටයුතු කිරීමට ඊගෝ ඉඩ් නොදේ. ඊගෝට වඩා ප්‍රගුණ වූ හෘද සාක්ෂිය සුපර් ඊගෝ නම්. යහපැවැත්ම, සමාජයට අනුගතවීම වැනි ගුණයන්ගෙන් මෙය පිරි ඇත. සුපර් ඊගෝ තුළින් ඉඩ් දක්ෂ ලෙස පාලනය කළ හැකිවේ.

බුදු දහම මනස පිළිබඳ ප්‍රබල විශ්ලේෂණයක් සිදු කරන අතර එය සැමවිටම ප්‍රොයිඩ්ගේ මනෝ විශ්ලේෂණයට වඩා ගැඹුරු මෙන්ම සංකීර්ණ ස්වභාවයක් ද ගනී, "මනෝ පුබ්බංගමා ධම්මා"⁴ යනාදී වශයෙන් උගන්වන බුදුදහම සියල්ල සඳහා මනස නමැති ඉන්ද්‍රිය බලපානු ලබන බව පවසයි. බෞද්ධ මනෝ විශ්ලේෂණය ද ප්‍රධාන තේමා 3ක් ඔස්සේ විචරණය වේ. එනම්,

- චිත්ත
- මනෝ
- විඤ්ඤාණ යනුවෙනි.

මෙහිදී මන යන්න ඉන්ද්‍රිය අර්ථයෙන් විග්‍රහ කොට ඇති අතර චිත්ත, විඤ්ඤාණ සංකල්ප තුළ උපයුක්තව ඇත්තේ ආනුභූතික හා ක්‍රියා අර්ථයන් ය. ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ මනෝ විශ්ලේෂණය බුදු දහමට සමීපත්වයක් දක්වුවද සමානකමක් හෝ එම අදහස් ඉක්මවා යාමක් කිසිසේත් ම සිදු නොවේ.⁵ බෞද්ධ චිත්ත විග්‍රහය

සෑමවිටම පුද්ගල සදාචාර සංකල්ප ඉලක්ක කර ගනිමින් විචරණය වුවකි. එසේම මනස යන්න ඉන්ද්‍රිය ගෝචර වන්නක් ද නොවේ. මේ අදහස ප්‍රොයිඩ්ගේ විශ්ලේෂණය තුළ ද දකිය හැක. ඔහුගේ විචරණයට අනුව මනස ඉන්ද්‍රිය ගෝචරයන්ට ලක් කළ නොහැක්කකි. නමුත් පුද්ගලයාට එය සෑමවිටම බලපායි. බෞද්ධ මනෝ විග්‍රහය තුළ මනස පිළිබඳ ගැඹුරු විග්‍රහයක් ඇතුළත් වේ. විශේෂයෙන් අභිධර්ම පිටකය තුළ මනෝ විග්‍රහය භෞතික හා අධිභෞතික සංකල්පයක් වශයෙන් විග්‍රහ කර තිබේ. ප්‍රොයිඩ්ගේ විශ්ලේෂණය තුළ අධිමානසික විචරණයක් දක්නට නොලැබේ. නමුත් අභිධර්ම පිටකාගත ලෝකෝත්තර සිත් ප්‍රධාන වශයෙන් ම අධිමානසික තත්ත්වයන්ගේ විචරණයකි. බෞද්ධ අධිමානසික විද්‍යාව තුළ ළඟාවිය හැකි තත්ත්ව රාශියකි ඒ අතර,

- සෝවාන්
- සකෘදාගාමී
- අනාගමී
- අර්හත්
- පසේ බුද්ධත්වය මූලික වේ.
- බුද්ධත්වය

මෙම තත්ත්වයන්ට පත්වන විට මනසේ විවිධ සංවර්ධන අවධි පසු වේ. එසේම බෞද්ධ මනෝ විශ්ලේෂණයට අනුව සිත දියුණු කිරීමේ අග්‍රඵලය බුද්ධත්වයයි. එහිදී ඇතිවන අධිමානසික ඥාන අතර,

- ඉද්ධිවිධ ඥානය - සෘද්ධි ප්‍රාතිභාර්යය
- දිබ්බසෝත ඥානය - දිව්‍යමය කන
- දිබ්බචක්ඛු ඥානය - දිව්‍යමය ඇස
- ආසවකිය ඥානය - කෙලෙස් විනාශ කිරීම
- චුතුපපාත ඥානය - චුති උත්පත්ති පිළිබඳ නුවණ
- පරචිත්ත විජානන ඥානය - පර සිත් දකින නුවණ ප්‍රධාන වේ.

ප්‍රොයිඩ්ගේ ඉගැන්වීම තුළ සඳහන් වන්නේ මනස තුළ ආශ (libido) ඇති බවත් ඒවා පාලනය කළ යුතු බවත් ය. බුදුසමය ආශ හෙවත් කෙලෙස් 1500 පමණ විචරණය කරයි.⁶

ප්‍රොයිඩ්‍යානු විග්‍රහයට අනුව ප්‍රධාන ආශ වර්ග 02කි.

- ජීවිත ආශය - life instinct
- මරණ ආශය - Death instinct

ප්‍රොයිඩ්‍යානු විචරණය තුළ පැන නැගෙන ආශ 02කට සමාන ආශ වර්ග 03 බුදු සමය අවධාරණය කරයි. මෙම විචරණය ද ඉතා පුළුල් පරාසයකට විහිදී යයි. ප්‍රොයිඩ්ගේ ආශ විචරණය මෙලොව වශයෙන් හොඳ පෞරුෂයක් පවත්වා ගැනීම සඳහා වන අතර බෞද්ධ විචරණයේ ආවසානික අරමුණ නිර්වාණයයි. බෞද්ධ ආශ වර්ග 03කි.

කාම තණ්හා	}	ජීවිත ආශය
භව තණ්හා		
විභව තණ්හා	-	මරණ ආශය

ජීවිතය පවත්වා ගැනීමටත් අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමටත් පුද්ගලයා තුළ ඇතිවන මූලික ප්‍රේරණ දෙක කාමතණ්හාව සහ භවතණ්හාවයි. එනම් ජීවිත ආශයයි, ඉව්ඡාභංගත්වයන් හමුවේ ජීවිතයෙන් පලායෑමේ අවශ්‍යතාව විභව තණ්හා හෙවත් මරණ ආශයි. බෞද්ධ හා ප්‍රොයිඩ්‍යානු මනෝ විශ්ලේෂණයේ ප්‍රබල සාමාන්‍යත්වයක් දක්වන කරුණු අතර මෙය ප්‍රමුඛ වන බැවින් එය විස්තරාත්මකව සසඳා බැලිය යුත්තකි.

කාම තණ්හා

ඉදුරන් පිනවීම "කාම" යන්නෙන් ජනිත වන සාමාන්‍ය අර්ථයයි. ප්‍රොයිඩ් මෙන්ම බුදුරදුන් ද මෙමඟින් ලිංගිකත්වය ද අපේක්ෂා කොට තිබේ. දෙපාර්ශවය ම කාම යන්නෙන් 'සැපයට ඇති කැමැත්ත' අපේක්ෂා කර ඇත. පංච ඉන්ද්‍රියන් පිනවීම

බෞද්ධාර්ථය වන අතර ප්‍රොයිඩ් මෙමගින් අර්ථ 02ක් අපේක්ෂා කර ඇත.

- ශාරීරික සොම්නස
- ආදරය පිළිබඳ හැඟීම

මේ අතරින් සොම්නස් මූලධර්මය (Pleasure principle) ප්‍රමුඛ වේ. මිනිසුන් දුක ප්‍රතිකෂේප කරන අතර සැප කැමති වේ. (සුඛකාමා දුකට පටිකාමය) සියලු පුද්ගල පෙළඹීම් සඳහා සැපයට ඇති කැමැත්ත මූලික වන බව දෙපාර්ශ්වයේ ම පිළිගැනීමයි. ප්‍රොයිඩ් සිය “Beyond the pleasure principle” කෘතියේදී මේ පිළිබඳ ගැඹුරු විශ්ලේෂණයක් සිදු කරයි. බෞද්ධ විචරණයට අනුව කාම වර්ග 02 කි.

- වස්තු කාම
- ක්ලේශ කාම

පංච ඉන්ද්‍රියන් පිනවීමට ඇති කැමැත්ත වස්තු කාම යන්නෙහුත්, ඉදුරන් පිනවීමට පොළඹවන මානසික තත්ත්වය ක්ලේශ කාම යන්නෙහුත් පැහැදිලි වේ. කාමරාග යනුවෙන් ද මෙය හැඳින්වේ.

පුද්ගල වර්ගව සඳහා බලපාන “ අනුසය” හෙවත් “කෙලෙස්” මනසේ සැඟවී සිටින, නිද්‍රෝපගත අකුසල ප්‍රේරණයන්ය.⁷ ප්‍රොයිඩ්ගේ විචරණයට අනුව අවිඥානගතව පවතින ඉඩ සංකල්පය ද අනුසය ධර්මයන්ට සමාන වේ. ඉඩ තුළ පවතින අනුසයන් උපතින් ම පුද්ගල මනස තුළ උරුම වන අතර බුදුරදුන් මහා මාලුඛකාස සුත්‍රයේදී විචරණය කරන ආකාරයට කුඩා දරුවන්ගේ මනස තුළ ද අනුසය පවතින අතර පසුව එය කෙලෙස් බවට පරිවර්තනය වේ. ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ පෞරුෂ සංවර්ධන අවධි 05කි.

- මුඛීය අවධිය - Oral Phase
- පායුක අවධිය - Anal Phase
- ලිංගරූප අවධිය - Phallic Phase

- ගුප්ත අවධිය - Latency Phase
- ලිංගික අවධිය - Genital Stage

මෙම පෞරුෂ සංවර්ධන අවධි තුළ ප්‍රධාන වශයෙන් දක්නට ලැබෙන්නේ කාමාශාව සහ ස්වීයත්ව සංකල්පයයි. බෞද්ධ පෞරුෂ විග්‍රහය තුළ කාමරාගය හා මමායනය හෙවත් තෘෂ්ණාව සම්පූර්ණයෙන් නැති කළ යුතු වේ. තෘෂ්ණාව නැති කිරීමෙන් විමුක්තිය වේ.⁸ (තණ්හකියො නිරොධො නිබ්බානං) නමුත් ප්‍රොයිඩ් පවසන්නේ ස්වීයත්වය වර්ධනය කළ යුතු අතර කාමරාගය හෙවත් කාමාශාවත් සම්පූර්ණයෙන් පාලනය නොකළ යුතු බවයි. මෙය විද්‍යාවෙන් ආගමෙන් වෙනස පැහැදිලි වන කදිම නිදසුනකි.

හව තණ්හා

පුද්ගල ආත්මයක් ඇතැයි යන ශාස්වත දෘෂ්ටිය හේතුවෙන් හව තණ්හාව ඇති වේ. නොකඩවා තම ජීවිතය පවත්වා ගැනීමේ ආශාව (හවරාග අනුසය) මෙමගින් අපේක්ෂා කෙරේ. ජීවිතයට හානියක් වන අවස්ථාවන්හි පැහැදිලිව ම හව තණ්හා ඇති වේ. බෞද්ධ ආර්ය මාර්ගේ පළමු පියවර වන සෝවාන් තත්වයට පත් වූ විට හව තණ්හාව නැති වේ. සක්කාය දිට්ඨි හෙවත් ආත්මය පිළිබඳ හැඟීම් සමගින් නැති වී නිවැරදි දෘෂ්ටියක් ඇති වේ. අභංකාරය හෙවත් මාන තුනක් මෙගින් අපේක්ෂා කෙරේ.

- හීන මාන - පහත් යැයි සිතීම
- සෙය්‍යමාන - උසස් යැයි සිතීම
- සදිසමාන - සමාන යැයි සිතීම

මෙම විග්‍රහය ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ ‘ද්විතීයික නාසිවාදය’ (Secondary Narcissim) යන්නට සමාන වේ. මනෝමය ජීවයකින් හෙබි ආත්මය ඉඩ තුළ තැන්පත්ව ඇත. ප්‍රොයිඩ්ගේ භාවාශය පිළිබඳ සංකල්පය මෙහිදී මතු වේ. ආත්ම මායාව පිළිබඳ අදහස මෙහිදී මූලික වන අතර බුදුසමය ද මෙයට සමාන වෛතසික 02ක් ඉදිරිපත් කරයි. එනම්,

- අසම්පජාන මනෝ සංඛාර
- මනෝ සංවේතනාහාර යනුවෙනි,

අපගේ ආරක්‍ෂාව වෙනුවෙන් අප නොදැනුවත්ව ම නිරායාසයෙන් අනතුරුවලින් වැලකී ආරක්‍ෂාවීම අසම්පජාන මනෝ සංඛාරයයි. භවයට ඇතිවන ආශාව හේතුවෙන් නැවත නැවතත් ඉපදීමට ඇති කැමැත්ත මනෝ සංවේතනාහාර යන්නෙන් අදහස් වේ. ඒ අනුව ප්‍රොයිඩ්ගේ භාවාශය හා බුදුරදුන්ගේ භව තණ්හාව අතර ද සැලකිය යුතු සාමාන්‍යයක් ඇති බව මෙමගින් අවධාරණය වේ.

විභව තණ්හා

ආත්මය මරණයේදී විනාශ වන බවත්, මරණින් මතු ජීවිතයක් නොමැති නිසා මේ භවයේදී හැකි තරම් සැප විඳිය යුතු බවත් මින් අදහස් කෙරේ. පාලි සූත්‍ර ධර්මවල විභව යන්න අර්ථ දෙකකින් භාවිත වී ඇත. එනම්,

- 1 ධනය, බලය, සමෘද්ධිය
- 2 ආත්මය මරණයේදී විනාශවීමට ඇති කැමැත්ත යන්නයි.

මරණයෙන් ජීවිතය කෙළවර වන්නේය යන හැඟීම නිසා පුද්ගලයා මේ භවයේදී ම සියලු සැප සෙවීම, පරලොව පිළිබඳ විශ්වාස නොකිරීම පුද්ගල හා සමාජ සඳාචාර වර්ධනයට ප්‍රබල පහරකි. භාරතීය භෞතිකවාදීන් මේ විභව තණ්හාව ආශ්‍රය කර ගනිමින් භෞතිකවාදී අදහස් ගොඩනැගුණහ.

යාවං ජීවෙන් - සුඛං ජීවෙන්
 සෘණං කෘත්වා රිතං පිබෙන්
 භස්මිකෘතසා දෙහසා
 පුනරාගමනං කෘතෘ?

ප්‍රොයිඩ් පවසන ආකාරයට අවිඥානගතව පවතින විනාශකාරී හැඟීම් පැමිණෙන්නේ ඉච්ඡාභංගත්වයට පත්වීම හා ස්වයං ගෞරවය නැතිවීම හමුවේ ය. මේ නිසා පළිගැනීම, කෝපය ආදී

විනාශකාරී හැඟීම් ඇතිවේ. විටෙක එය ආත්මසාතන ලැදියාවක් දක්වා වර්ධනය වියහැක. සෑම පුද්ගලයෙක් ම මරණයට පත්වීමේ සැඟවුණු අපේක්‍ෂාවන්ගෙන් යුක්ත බව ප්‍රොයිඩ් පවසයි. සමහරු අවමගුල් අවස්ථාවන්ට සහභාගිවීමෙන් පවා මරණ ආශය තෘප්තිමත් කර ගනී: මෙම විභවාශය බුදුසමයෙහි අනිත්‍ය සංකල්පය තුළ උපයුක්ත බව සමහරු ප්‍රකාශ කළ ද බෞද්ධ අනිත්‍ය සංකල්පයේ අරමුණ ජීවිතය විනාශ කිරීම නොව නිත්‍ය වශයෙන් ගතහැකි යථාර්ථමය යමක් නොමැති බව අවධාරණය කිරීමය. මේ අනුව ප්‍රොයිඩ්ගේ ආශ සංකල්පය හා බෞද්ධ ආශ සංකල්පය තුළ ද දක්නට ලැබෙන්නේ සමීප අර්ථ නිරූපණයකි.

මනස පිළිබඳ ගැඹුරු අධ්‍යයනයක් මෙන්ම විශ්ලේෂණයක් ද සිදු කළ ප්‍රොයිඩ්ගේ ප්‍රධාන ඉගැන්වීමකි පෞරුෂ සංකල්පය. නිවැරදි මනෝ භාවයන් උද්වීචනය හා පුද්ගල මනෝභාව කළමනාකරණය තුළ පෞරුෂ සංවර්ධනය කිරීම එහි අරමුණයි. බුදුරදුන් ඉදිරිපත් කළ පෞරුෂ සංකල්පය ද මනෝ මූලික සිද්ධාන්ත මත පිහිටා ඇත. පෞරුෂ සංකල්පයේ ඇති ප්‍රබල සමානත්වය ද එයයි. ලතින් භාෂාවේ Persona (වෙස් මුහුණ) යන්නෙන් ඉංග්‍රීසි භාෂාවේ Personality යන්න සකස්ව ඇත. මෙහි ස්වීයත්වය, සයත්බව, පෞරුෂය, පුද්ගල විශේෂතාව යන අර්ථ ඇත.¹⁰ මනස පිළිබඳ ස්ථර විචරණයට අනුව පෞරුෂ විග්‍රහය සිදු කරන ප්‍රොයිඩ් පුද්ගල පෞරුෂය සඳහා මනස මූලික වන බව පවසයි. බෞද්ධ පෞරුෂ විග්‍රහය ද මනෝ මූලික වුවකි. මුඛිය, පායුක ආදී අවධි ඔස්සේ සිදුවන පෞරුෂ සංවර්ධනය අවිඥානික බලපෑම් සමග සම්බන්ධ වේ. ප්‍රොයිඩ් සහ බුදුරදුන් ඉදිරිපත් කළ පෞරුෂය ගතික ස්වභාවයකින් යුක්තය. එය මනස මුල් කොටගෙන සංවර්ධනය කළ හැක්කකි. බෞද්ධ පෞරුෂ සංවර්ධනය සීල, සමාධි, ප්‍රඥා මත පදනම්ව නිර්වාණාවබෝධයට පුද්ගලයා මෙයෙවයි. බෞද්ධ පෞරුෂ විග්‍රහයේ අග්‍රඵලය සම්බුද්ධත්වයයි. සංවර්ධිත පෞරුෂයක ගුණාංග පිළිබඳ බුදුරදුන් මෙසේ විචරණය කරයි.

“පට්ඨිසමො නො විරුජ්ඣති
ඉඤ්ඤිපුපමො තාදි සුඛිඛතො
රහදොව අපෙන කද්දමො
සංසාරං න භවනති තාදිතෝ”¹¹

1. පෘථිවිය මෙන් යහපත අයහපත ඉවසිය යුතුය.
2. ඉන්ද්‍රඛිලයක් මෙන් නොසැලි සිටිය යුතුය
3. ප්‍රසන්න විය යුතුය.

එම මූලික ලක්ෂණ තුනයි. මනස හා ශාරීරික අංග මූලික කරගත් ප්‍රොයිඩියානු පෞරුෂ සංවර්ධනයට බුදුසමය පූර්ණ වශයෙන් එකඟ නොවන අතර පුද්ගල සදාචාර සංකල්ප ඔස්සේ පෞරුෂ සංවර්ධනය බව බුදුරදුන් පෙන්වා දෙයි.

පුද්ගලයා මුහුණ දෙන මානසික පීඩාවන් අවිඥානික හේතු නිසා ඇතිවන බව ප්‍රොයිඩ් විග්‍රහ කරන අතර බුදුරදුන් ද මානසික පීඩන සඳහා මනසේ බලපෑම විග්‍රහ කරයි. ප්‍රොයිඩ් මතෝ ප්‍රතිකාර ක්‍රමයන් ද මූලික වශයෙන් ඉදිරිපත් කරයි.

1. නිදහස් සංඝටනය
2. සිහින විශ්ලේෂණය
3. මෝහන ප්‍රතිකාරය

නිදහස් සංඝටනයේ දී සිදු කරන්නේ රෝගියා පුටුවක වාඩි කරවා හෝ සයනය කරවා සිතට එන සියලුම දේ වර්ග කිරීමකින් හෝ බාධාවකින් තොරව පැවසීමට ඉඩදීමයි. මෙමගින් ප්‍රොයිඩ් අපේක්ෂා කළේ අවරෝධිත අයහපත් වේනාවන් විරේචනය කිරීමයි. එනම් මනස සැහැල්ලු කිරීමයි. මෙය බෞද්ධ භාවනාවෙන් සිදුකරන කාර්යයට සමාන වේ. ලොව ඇති සියලුම භාවනා ක්‍රමයන්හි දැකිය හැකි “සතිපට්ඨාන” භාවනාව මගින් සිදුකරන්නේ ද මෙවැනි ක්‍රියාවලියකි. යටිසිත හා උඩුසිත අතර සම්බන්ධය මෙමගින් ඇති කෙරේ. සිත වැඩීම භාවනාවයි. (විත්තං භාවෙති භාවනා) භාවනාව ඇතුළු තවත් ක්‍රම රාශියක් මනස තුළ ඇති ක්ලේශ ධර්ම විනාශ කිරීමට බුදුසමය මග පෙන්වයි.

1. ආසෙචිතාය	(freunted)
2. භාවිතාය	(developed)
3. බහුලීකතාය	(practied frequently)
4. යානිකතාය	(mastred)
5. වඤ්ඤකතාය	(practiced throughtly)
6. අනුච්ඡිතාය	(experienced)
7. පරිචිතාය	(accustomed)
8. සුසමාරද්ධාය	(understaken) ¹²

යනුවෙනි. ප්‍රොයිඩ්ගේ නිදහස් සංඝටනය බෞද්ධ භාවනාවේ මූලික අධිකාරමකි. පුද්ගල මානසික අවරෝධතා ඉවත් කොට මානසික ගැටලු නිරාකරණය එහි අරමුණු වූ අතර බෞද්ධ භාවනාවේ නිෂ්ඨාව නිර්වාණයයි. ඒ අනුව අවසාන අරමුණ අතින් මේ දෙඅංශය මූලිකවම වෙනස් වේ.

ස්වප්නයේදී මිනිසුන් දකින සිහින පුද්ගල මානසික අවරෝධතා ප්‍රකට කරයි. අවිඥානගත හැඟීම් මෙමගින් ප්‍රකට වන බව ප්‍රොයිඩ්ගේ මතයයි. සිහිනයක් යනු අවරෝධිත ඉච්ඡාවක් පිටතට පැමිණීමයි.¹³ සැබෑ ලෝකයේ තෘප්තිමත් කරගත නොහැකි ආවේගයන් සිහිනලොව සමඟ එක්වී තෘප්තිමත් වීම සහ පිටතට පැමිණීම සිදු වේ. ප්‍රොයිඩ් පොදු සිහින සංකේත රාශියක් පෙන්වා දේ.

- ස්ත්‍රී ශරීරය
- උද්‍යානය
- සද්ඵලය
- දොර
- පුරුෂලිංග / ස්ත්‍රීලිංග
- සර්පයා
- ඉටිපන්දම්
- පන්සල් හෝ පල්ලි

ආදිය ඒ අතර වේ. මෙම සංකේත විශ්ලේෂණය කළ යුත්තේ රෝගියා පිළිබඳව ද අධ්‍යනයකින් පසුවය. මහායාන විඥානවාදීන්ට

අනුව ද සිහින අර්ථ සහිත තත්ත්වයකි. සිහින දැකීම සහ සිහින විශ්ලේෂණය ද බුදුසමය තුළින් ප්‍රතික්ෂේප නොවන්නේය. බෞද්ධ සාහිත්‍ය තුළ ද එවන් අවස්ථා කිහිපයක් වාර්තා වේ.

- 1 බෝසතුන් කුස පිළිසිඳගත් දින මහාමායා දේවිය දුටු සිහිනය
- 2 බෝසතුන් බුද්ධත්වයට පත්වීමට පෙර දුටු සිහින පංචකය
- 3 කොසොල් රජු දුටු සිහින දහසය

බෞද්ධ සිහින විශ්ලේෂණයට අනුව එමගින් ප්‍රකට වන්නේ අනාගත අපේක්ෂා හෝ අවිඥානික සිතිවිලිය. අභිධර්ම පිටකය සිහින සඳහා බලපාන හේතු 4ක් දක්වයි.

- 1 කායික බාධක
- 2 පුර්ව අත්දැකීම්
- 3 දෙවියන්ගේ බලපෑම
- 4 අනාගත සිතුවිලිවල බලපෑම යනුවෙනි.

සුත්‍ර විශ්ලේෂණයන්ට අනුව මනෝද්වාරයෙන් ඇතුළු වූ අභ්‍යන්තර උත්තේජක විඥානය සමග එක්වීමෙන් සිහින පෙනේ. විනය පිටකයට අනුව නින්දේදී වැරදි සිතිවිලි අරඹයා සිදුවන වැරදිවලට වගකිව යුතු නොවේ. සිහින පෙනීම සහ සිහින විශ්ලේෂණය සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත්වූ කරුණු බුදුසමය හා ප්‍රොයිඩියානු ඉගැන්වීම් අතර සබඳතාව තවදුරටත් ශක්තිමත් කරනු පෙනේ.

ප්‍රොයිඩ් මනෝ ප්‍රතිකාරයක් ලෙස භාවිත කළ මෝහන ප්‍රතිකාරය පසුව ප්‍රොයිඩ් විසින් ම අත්හරින ලද්දේ එය සෑම පුද්ගලයෙකුට ම ගැළපිය නොහැකි නිසාවෙනි. මානසික විධාන මගින් පුද්ගලයා මෝහන නිද්‍රාවකට පත්කොට යටිසිතට ස්වයං යෝජනා ලබාදීම තුළින් අපගාමී ලක්ෂණ ඉවත් කිරීමක් ලෙස මෙය සරලව විවරණය කළ හැකිය. බුදුසමය මෙවැනි මෝහන නිද්‍රාවන් මගින් මානසික ප්‍රතිකාර කිරීමක් පිළිබඳ සාකච්ඡා නොකරයි. ප්‍රකෘතිව සිටින පුරුෂයාගේ යටිසිතට ස්වයං යෝජනා

ලබාදෙමින් ගැටලු නිරාකරණයට බුදුසමය මග පෙන්වන බව චුල්ලපත්ථක තෙරුන්ගේ කථාවෙන් ප්‍රකට වේ.

සියලුම පෘථග්ජනයන් උත්මත්කයන් බව බුදුරදුන් දේශනා කළ අතර ප්‍රොයිඩ් පැවසුවේ යම් පමණකට සියලු දෙනා මායාරෝගීන් (hysterical) වන බවයි. පුද්ගල මනසේ සංකීර්ණත්වය මෙයට හේතුවන බව දෙපාර්ශ්වයේ ම පිළිගැනීමයි. බුදුදහම මානසික ගැටලු විවරණය කර ඇත්තේ සිතේ නිරෝගීබව නැතිවන තත්ත්වයක් ලෙසයි. චිත්තවේග පාලනය එයට කෙරෙන මනෝ ප්‍රතිකාරයකි. සබ්බාසව සුත්‍රයට අනුව චිත්තවේග පාලනය කළ යුතු ආකාර කිහිපයකි.

- 1. දස්සනා (දැකීමෙන්) - Looking Appearance
- 2. සංවරා (සංවරයෙන්) - restraint
- 3. පටිසේවනා (ප්‍රත්‍යක්ෂාවෙන්) - Practices
- 4. අධිවාසනා (ඉවසීමෙන්) - Forbearance
- 5. පරිවජ්ජනා (දුරු කිරීමෙන්) - Avoidances
- 6. විනෝදනා (බැහැර කිරීමෙන්) - removal
- 7. භාවනා (වැඩීමෙන්) - meditation¹⁴

පුද්ගලයාට මානසික ගැටලු ඇතිවීමට මනස ප්‍රධාන වශයෙන්ම බලපාන බව බුදුරදුන් මෙන්ම ප්‍රොයිඩ් විසින් ද පිළිගත් කරුණකි. මේ ආකාරයට ප්‍රොයිඩියානු ප්‍රධාන ඉගැන්වීම් හා බුදුරදුන් දේශිත කරුණු තුලනය කල හැක.

බුදු සමය හා පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානුවාදීන්

ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ මනෝ විශ්ලේෂණවාදයට පක්ෂව හා විපක්ෂව කරුණු ඉදිරිපත් කරමින් මනෝ විශ්ලේෂණවාදයේ ව්‍යාප්තියට සහය වූ පිරිස පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානුවාදීන් ලෙස හඳුනා ගැනේ. එනම්,

- 1 කාල් යුංග්
- 2 ඇල්ප්‍රඩ් ඇඩ්ලර්
- 3 මෙලනි කෙලින්
- 4 කැරන් හෝනි
- 5 හැරී සැල්වාන්
- 6 එරික් ෆෝම්
- 7 ඇනා ප්‍රොයිඩ්
- 8 එරික් එක්සන් යනුවෙනි.

මේ අතරින් කාල් යුංග් ප්‍රමුඛ වේ. මනෝ විශ්ලේෂණවාදයෙහි ඔටුනු නොපලන් කුමරු ලෙස සලකනු ලැබූ මොහුගේ ඉගැන්වීම් රාශියකි. යුංග් මනසේ ස්ථර 3ක් විග්‍රහ කලේය. එනම්,

1. සවිඥානය
2. පුද්ගල අවිඥානය
3. සාමූහික අවිඥානය යනුවෙනි.

“psyche” යන වචනය යුංග් භාවිත කලේ මනසේ උක්ත ක්‍රීඩිධ මට්ටම් පිළිබඳව විග්‍රහ කිරීමටයි. බෞද්ධ දර්ශනය පිළිබඳව ද අවබෝධයක් තිබූ යුංග්ගේ මෙම විඥාන විග්‍රහය බුදුරදුන්ගේ විග්‍රහයට මෙන්ම යෝගාවාරීන්ගේ විග්‍රහයට ද සමානත්වයක් දක්වන බව පෙනේ. එනම්,

1. ආලය විඥානය
2. ප්‍රවෘත්ති විඥානය
3. මනන විඥානය යන ත්‍රිත්වයයි.

ප්‍රවෘත්ති විඥානය නැවත කොටස් 6ට වෙන් කෙරේ. එනම්,

1. චක්ඛු විඥානය
2. සෝත විඥානය
3. ඝාන විඥානය
4. ජ්විහා විඥානය
5. කාය විඥානය
6. මනෝ විඥානය යනුවෙනි.

සාමූහික අවිඥාන සංකල්පය සමඟ මෙම ප්‍රවෘත්ති විඥානය සමාන වන බව දෙ අංශයේම විචරණයන් තුළින් ප්‍රකට වේ. මොහු ඉදිරිපත් කළ සංකීර්ණය (complex) පිළිබඳ අදහස ද ඉතා වැදගත් වූවකි. නරක සිතුවිලි මනස යටට කීඳා බැස ඒවා එකතු වී සිතුවිලි නිර්මාණය වන අතර මෙය බෞද්ධ කර්මවාදය තුළින් වඩාත් හොඳින් ප්‍රකට වන බව යුංග්ගේ අදහසයි. විශේෂයෙන් “කම්ම පරිපාක සංකල්පය” තුළ යුංග්ගේ මෙම ඉගැන්වීම අන්තර්ගත වේ. ප්‍රොයිඩ් ඉදිරිපත් කළ ලිංගිකත්ව මූලධර්ම ප්‍රතික්ෂේප කළ යුංග් පැවසුවේ අවිඥානය තුළ තවත් බොහෝ ගුණ දේ ඇති බවයි. බෞද්ධ විචරණයට අනුව ද යටිසිත තුළ බොහෝ අනුසයන් තැන්පත්ව ඇත.

මනෝ ප්‍රතිකාරයක් ලෙස ඔහු භාවිතා කළ වදන් සංසටක පරීක්ෂණය ද බෞද්ධ සතිපට්ඨාන භාවනා ක්‍රමයට සමීප වේ. රෝගියාගේ ප්‍රතිචාරය මත අභ්‍යන්තර තත්ත්වය තේරුම් ගැනීම් මෙහිදී සිදු කෙරේ. බඩගින්නේ පැමිණී ගොවියෙකුට බණ කීමට පෙර බුදුරදුන් ආහාර ලබා දුන්නේ මෙම බාහිර පරීක්ෂණයන් අනුවය. මිනිස් වචන තුළින් පුද්ගල අවිඥානය පිළිබඳ කරුණු අධ්‍යයනය බුදුරදුන් බහුල වශයෙන් භාවිතා කළ මනෝ විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයයි. මානසික ව්‍යාකූලතා සඳහා මානසික බලපෑම මෙන්ම සමාජීය සබඳතාවයන් ද බලපායි. සිගාලෝවාද සූත්‍රය අවධාරණය කරන සමාජ සම්බන්ධතා වර්ග මෙවැනි ව්‍යාකූලතා මගහැරීමට කරන ලද යෝජනාවලියකි.

1. මච්චිය - දුදරු
2. සේව්‍ය - සේවක
3. පාලක - පාලිත
4. ස්වාමී - භාර්යා
5. ගිහි - පැවිදි
6. ගුරු - ශිෂ්‍යය

එසේම බුදුසමය මනසින් තොර කායික පැවැත්මක් පිළිබඳ කථා නොකරයි. එනිසා ගැටලු සඳහා මනස මෙන්ම ක්‍රියාව ද බලපානු ලබයි. ඇඩ්ලර් ඉදිරිපත් කළ උච්චමානකත්වය

(superiority complex) සංකල්ප තුළින් ද ප්‍රකට වන්නේ මෙම කරුණයි. පුද්ගල වර්යාවන් තීරණය වන සාධක අතර හිතමාන සංකීර්ණය (inferiority complex) වැදගත් වූවකි. බුදුසමය දක්වන මනස පිළිබඳ ඉගැන්වීම ඇඬිලර්ගේ ඉගැන්වීම් සමඟින් ද සම්බන්ධ වේ. පුද්ගල පෞරුෂ විග්‍රහයට මාත්සර්යය සංකල්පය එකතු කළ කැරන් හෝනිගේ ඉගැන්වීම ද බුදුදහමට අදාළ වූවකි. මාත්සර්ය - ක්ලේශයක් ලෙස බුදුසමය දක්වයි. හැරි සුල්වාන් විග්‍රහ කළ පෞරුෂ ලක්ෂණ තුනකි.

1. ගතිකත්වය
2. පුද්ගලාරෝපණය
3. ප්‍රජනන ක්‍රියාවලිය

බෞද්ධ පෞරුෂ විග්‍රහය තුළ උක්ත කරුණු පිළිගනී. එසේම අනෙකුත් ප්‍රොයිඩියානුවාදීන් ඉදිරිපත් කළ කරුණු අඩු වැඩි වශයෙන් බුදුසමයේ ඉගැන්වීම් සමග අත්වැල් බැඳ ගත්ත ද ඒවා වෙනම ම සංකල්ප ගෙන විග්‍රහ කිරීමට තරම් ප්‍රමාණවත් නොවේ.

සමාලෝචනය

මානව සමාජය දුරාතීතයේ සිටම විවිධ සංකල්ප පිළිබඳ පර්යේෂණ සිදු කර තිබේ. උක්ත පර්යේෂණවල ප්‍රතිඵල මානව සමාජයේ උද්ගමනයට මෙන්ම අවගමනයට ද හේතු වී ඇති බව තොරහසකි. පරිපූර්ණ වශයෙන් තවමත් නිශ්චිත විද්‍යාත්මක හෝ ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණයකට ලක් කළ නොහැකි වූ සංකල්ප අතුරින් 'මනස' පිළිබඳ සංකල්පය හඳුන්වාදිය හැකිය. එවැනි පර්යේෂණයන්ට ලක් කළ යුතු මානසික ස්ථර 04 කි.

1. මනසේ ව්‍යුහය
2. මනසේ ක්‍රියාකාරීත්වය
3. මානසික ශක්තිය
4. මනසේ පරිණාමය

උක්ත සියලු අංශ තම මනෝ විශ්ලේෂණයට උපයුක්ත කරගත් එකම පර්යේෂකයා ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේය.

මනසේ ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව අවබෝධය ඉන්ද්‍රිය වශයෙන් ද අතින්ද්‍රිය වශයෙන් ද ලබාගත් උන්වහන්සේ මානව වර්යාවෙහි පදනම මනස බව දේශනා කළහ. බුදුරදුන්ගේ මනෝ විශ්ලේෂණයට සමීප කළ හැකි මනස පිළිබඳ එකම ඉගැන්වීම බටහිර ප්‍රොයිඩියානු මනෝ විශ්ලේෂණයයි. ප්‍රොයිඩ්ගේ විචරණය වඩාත් විද්‍යාත්මකව ගොඩනැගීමට ඔහු මෙන්ම පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානුවාදීහු ද ප්‍රබල උත්සහයක නිරත වූහ. නූතන මනෝ විද්‍යාවේ පියා ලෙස විරුදාවලිය ලැබීමට ප්‍රොයිඩ් ට වාසනාව ගෙන දුන්නේ මනස පිළිබඳව ඔහු කළ විචරණයයි. බෞද්ධ හා ප්‍රොයිඩියානු මනෝ විශ්ලේෂණය අරමුණු අතින් සමීප වේ.

1. පුද්ගල වර්යාව සඳහා මනසේ බලපෑම විග්‍රහ කිරීම.
2. මනෝ මූලික සිද්ධාන්ත මත වර්යා නවීකරණයන් සිදු කිරීම.
3. සදාචාර වර්ධනයට මානසික ප්‍රේරණය යොදා ගැනීම.

යනු එහි දක්නට ලැබෙන මූලික කරුණු තුනයි. පුද්ගල වර්යාව ධනාත්මක ප්‍රේරණ ඔස්සේ මෙලොව වශයෙන් අභිවර්ධනයට ලක්කිරීම ප්‍රොයිඩියානු අරමුණ වුවද බෞද්ධ අරමුණ ඊට වඩා පුළුල් වූවකි. පුද්ගලයා මෙලොව පරලොව වශයෙන් යහවර්යා ඇත්තෙකු බවට පත්කොට මනෝ සංකාරයන්ගෙන් මනස නිදහස් වන නිර්වාණාවබෝධය ලබාගැනීම බෞද්ධ මනෝ විශ්ලේෂණයෙහි මූලික අරමුණයි. විද්‍යාත්මක විෂයක අරමුණට වඩා ආගමික අරමුණු පුළුල් බව ද මින් අවබෝධ කරගත යුතුය. බුදුසමය අවධාරණය කරන ඇතැම් මානසික සංකල්ප තවමත් විද්‍යාත්මක පර්යේෂණයන්ට ලක් කළ නොහැකි විමද බෞද්ධ මනෝ විශ්ලේෂණයේ අද්විතීය බව තීව්‍ර කරයි. බටහිර විද්‍යාව තුළ ප්‍රොයිඩියානු විග්‍රහයට සමීප විය හැකි ප්‍රාමාණික පර්යේෂණයක් තවමත් සිදුවී නොමැත.

ප්‍රොයිඩියානු විග්‍රහයන් අධ්‍යයන කරන විට හැඟෙන්නේ ඔහු බෞද්ධ මනෝ විග්‍රහය පිළිබඳ දැනුම් ඇත්තෙකු ලෙස තම න්‍යායන් ගොඩ නැඟූ බවයි. කාර්ල් යුංග් (carll yung) ආදී පශ්චාත් ප්‍රොයිඩියානුවාදීන්ගේ ඉගැන්වීම් පවා බෞද්ධ

ඉගැන්වීම් සමඟ සමීපව ගමන් කරයි. විශේෂයෙන් යුගේ ඉදිරිපත් කළ විඥානය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් ඒ පිළිබඳ ථේරවාදී හා මහායාන විඥානවාදී ඉගැන්වීම්වලට සමීප වේ. මනස පිළිබඳ ගැඹුරුම හා විශාලම විවරණය ඇතුළත් වන බුදුසමයට සමීප විය හැකි එකම බටහිර මනෝවිද්‍යාත්මක න්‍යාය වන්නේ ප්‍රොයිඩ් සහ ඔහුගේ අනුගාමිකයන් ගොඩ නැඟූ මනෝවිශ්ලේශණවාදයයි. උක්ත කරුණුවලට අනුව බෞද්ධ හා ප්‍රොයිඩියානු මනෝ විශ්ලේශණ සමානත්වයකට වඩා සමීපත්වයකට ළඟවන බව අපගේ හැඟීමයි.

ආන්තික සටහන්

- 1 ගුණසේකර උපාලි, (1998), පෞරාණය හා මිනිස් දිවිය, පි. 59
- 2 Cheppell, v.c., (1962), The Philosophy of Mind Englewood Cliffs Prentice Hall, 110p.
- 3 මානි, චුල්ලකම්ම විභංග සූත්‍රය, බු.ජ.මු., පි. 38
- 4 බුද්දක නිකාය, ධම්මපද පාළි, යමක වග්ගය, බු.ජ.මු., පි. 36
- 5 Buddhist and Freudian Psychology, (1998), Ed. Padmasiri De Silva, 29p.
- 6 වන්දවිමල හිමි රේරුකානේ, (2005), කෙළෙස් එක්දහස් පන්සියය, පි. 29
- 7 මෙමත්‍රී මූර්ති හිමි කරගොඩ උයන්ගොඩ, (2007), මනස පිළිබඳ බෞද්ධ විග්‍රහය, පි. 207
- 8 දිනි, ධම්මචක්ඛපචත්තන සූත්‍රය, බු.ජ.මු., පි. 368
- 9 Radhakrishnon, M. (1986), Indian Philosophy, 388p.
- 10 මලලසේකර ඉංග්‍රීසි සිංහල ශබ්ද කෝෂය, (2001), පි. 738
- 11 බුද්දක නිකාය, ධම්මපද පාළි, අරහන්ත වග්ගය, බු.ජ.මු., පි. 79
- 12 සද්ධම්මපකාසිනී, බු.ජ.මු., පි. 320
- 13 Freud Sigmund, The Theory of Unconscious, (1985), Verso, London.
- 14 මානි: මූලපරියාය වග්ගය, සබ්බාසව සූත්‍රය, පි. 20